

Установа адукацыі
“Брэсцкі дзяржаўны ўніверсітэт
імя А.С. Пушкіна”
Кафедра беларускай філалогіі

Пытанні да экзамену па курсе “**Гісторыя беларускай літаратуры**”
для студэнтаў **1** курса спец. “**Беларуская філалогія**”

1. Тамаш Зан (1796–1855). Біяграфічныя звесткі. Роля ў арганізацыі таемных віленскіх суполак моладзі (філаматаў, філарэтаў, прамяністых), каардынацыя іхняе чыннасці. Арышт і высылка. Літаратурная і грамадская дзейнасць пасля вяртання (1841) на радзіму.

2. Беларускі фальклор у творчасці Тамаша Зана: «Мінчук», «Цыганка», «Трыялет», «Свіцязь-возера», «Твардоўскі».

3. Асаблівасці стылю і жанр паэмы А. Міцкевіча “Пан Тадэвуш”. Вобразная сістэма твора. Тыпы ліцвінаў. Іронія і гумар. «Пан Тадэвуш» як эпапея шляхецкага жыцця.

4. «Беларусь і Ян Баршчэўскі» Рамуальда Падбярэскага як першы нарыс гісторыі новай беларускай літаратуры. Вызначэнне беларускай мовы як асноўнага крытэрыю народнасці пісьменніка. Спроба аналізу вытокаў апавядальніцкага таленту Я. Баршчэўскага, нацыянальнага духу ягоных твораў.

5. «Казанне руске схызматычне», «Прамова Русіна», «Другая прамова Русіна пра нараджэнне Хрыста», «Евангелія руская». Барочныя і асветніцкія тэндэнцыі ў творах. Мастацкія асаблівасці, прыём трагедыі, мова твораў.

6. «Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апавяданнях» Яна Баршчэўскага. Гісторыя ўзнікнення твора. Асаблівасці кампазіцыі твора. Маральна-рэлігійная праблематыка кнігі, паганская міфалогія і догмы хрысціянства ў ёй.

7. «Шляхціц Завальня» як літаратурны твор, а не зборнік беларускага фальклору на польскай мове. Прытчавы характар «Шляхціца Завальні». «Шляхціц Завальня» як сімволіка-алегарычнае адлюстраванне гістарычных падзей у Беларусі ў другой палове XVIII ст.

8. Беларускамоўная творчасць Я. Баршчэўскага. «Рабункі мужыкоў» як водгук на падзеі вайны 1812 г. «Да чым жа твая, дзеванька, галоўка занята?» – першы верш інтымнага характару ў і беларускамоўнай паэзіі XIX ст. «Гарэліца» як адлюстраванне рэальнага сялянскага жыцця таго часу.

9. Караль Жэра (1743 – пасля 1798). Біяграфічныя звесткі. Выданні «Торбы смеху» («Vogago gegum») З. Глогерам і К. Жукоўскай. «Торба смеху» як зборнік анекдотаў, показак, павучанняў, забаўных гісторый XVIII ст. Адметнасць апавядальнай манеры К. Жэры.

10. Рамуальд Падбярэскі (1812–1856). Біяграфія. Удзел у арганізацыі беларускага літаратурна-грамадскага руху 40-ых гг. XIX ст. Рэдактарска-выдавецкая дзейнасць у Пецябурзе і Вільні («Літаратурны гадавік»), («Навукова-літаратурны дзённік»).

11. Высокае і нізкае, трагічнае і камічнае, рэальнае і фантастычнае ў «Торбе смеху» К. Жэры. Асветніцкі рацыяналізм і асаблівасці барочнай паэтыкі ў зборніку. Фальклорныя матывы і моўныя асаблівасці твора.

12. Беларускі нацыянальны светапогляд герояў Я. Баршчэўскага. Нацыянальна-патрыятычная тэма «Шляхціца Завальні». Сцвярджанне думкі пра рэгіянальную адасобленасць Беларусі. Увасабленне ў творы беларускай нацыянальнай ідэі: Плачка, Сын Буры, Пакутны дух як носьбіты гэтай ідэі.

13. Францішак Багамалец (1720–1784). Біяграфічныя звесткі. Асветніцкія тэндэнцыі ў творчасці. Сувязь з Беларуссю. Камедыі для школьнага тэатра. Крытыка нораваў у Рэчы Паспалітай: «Пан добры», «Модныя кавалеры», «Хітры гаспадар».

14. Юзаф Ігнат Крашэўскі (1812–1887). Біяграфічныя звесткі. Сувязь з беларускім краем.

15. Аляксандр Ходзька (1804–1891). Зборнік «Вершаваныя творы» (1829). Беларускі фальклор як аснова для баладнай творчасці паэта («Маліны»). А. Ходзька і А. Міцкевіч.

16. Плацыд Янкоўскі (1810–1872). Звесткі пра пісьменніка. Крытыка заганаў шляхецкага жыцця. Мясцовы патрыятызм. Ідэалізацыя мінулага. Гумарыстычны талент П. Янкоўскага ў праявітых творах («Засценак», «Апавяданні»).

17. «Успаміны» Франца Савіча як твор мемуарнай літаратуры. Гісторыя напісання і публікацыі. Салідарызацыя беларусаў з польскім нацыянальна-вызваленчым рухам і запаволенне працэсаў нараджэння беларускай нацыянальнай самасвядомасці.

18. Ідэалогія Асветніцтва. Уздзеянне заходнееўрапейскай філасофскай і эстэтычнай думкі на беларускае Асветніцтва. Тыпалагічна агульнае і нацыянальна адметнае ў беларускім Асветніцтве.

19. Франц Савіч (1815–1847). Станаўленне асобы. Кіраўніцтва «Дэмакратычным таварыствам». Рэгіянальны патрыятызм. Ідэйна-мастацкі змест гутаркі «Там блізка Піньска».

20. Адам Міцкевіч. Станаўленне асобы паэта. Філамацкі перыяд творчасці.

21. Іяхім Храптовіч (1729–1812). Біяграфічныя звесткі. Праблема аўтарства верша «Усім многі век у новай хаце». Час напісання. «Усім многі век...» як віншавальна-панегірычны верш. Асаблівасці мовы і паэтыкі.

22. Маральна-этычная і патрыятычная праблематыка твораў Я. Чачота філамацкага перыяду. «Свіцязь», «Наваградскі замак», «Узногі», «Мышанка», «Радзівіл, або Заснаванне Вільні», «Калдычэўскі шчупак», «Бекеш».

23. Міхал Карыцкі (1714–1781). Біяграфічныя звесткі. Жанрава-тэматычная разнастайнасць зборніка «Песні» (1817). Агульнадзяржаўны пафас алегарычнай паэмы «Птушыны сойм». Сатырычнае адлюстраванне нораваў шляхты ў творы.

24. Арышт Яна Чачота па справе філарэтаў і філаматаў. Высылка. Фалькларыстычна-перакладчыцкая дзейнасць пасля вяртання на Бацькаўшчыну. Падрыхтоўка шасцітомнага збору беларускіх народных песень: «Вясковыя песенькі з-над Нёмана і Дзвіны».

25. 1. Адам Нарушэвіч (1733–1796). Літаратурная і грамадская дзейнасць у Рэчы Паспалітай. Роля А. Нарушэвіча ў станаўленні розных напрамкаў у польскамоўнай літаратуры. Ідыліі паэта як увасабленне мары асветнікаў пра шчаслівае жыццё на ўлонні прыроды: «Шчаслівы шлюб». Оды і сатыры А. Нарушэвіча: «Глупствы», «Бедны літаратар».

26. Паэзія А. Міцкевіча як выяўленне ліцвінскага (беларускага) патрыятызму. Этапы сталення А. Міцкевіча: дамініканская школа ў Наваградку (1807–1815), Віленскі ўніверсітэт (1815–1819), каханне да Марылі Верашчакі, удзел у арганізацыі студэнцкіх таемных таварыстваў.

27. Францішак Карпінскі (1741–1825). Папулярнасць сентыментальных ідылій і лірычных вершаў паэта ў Рэчы Паспалітай. «Забавы вершам» (1780). Грамадзянская лірыка Ф. Карпінскага. Верш «Вяртанне з Варшавы на вёску». Беларускі перыяд жыцця.

28. «Балады і рамансы» Адама Міцкевіча. Рамантызм і простанародная паэзія («Свіцязь», «Свіцязянка», «Лілеі»). Рамантычная паэзія як сінтэз элементаў эпічных, лірычных і драматычных.

29. Юльян Урсын-Нямцэвіч (1757–1841). Творчасць у рэчышчы класіцызму. Адлюстраванне беларускай тэматыкі ў «Гістарычных падарожжах». «Літоўскія лісты» (1812) як крытыка прарасійскіх і прафранцузскіх настрояў у Рэчы Паспалітай. Патрыятычныя матывы ў «Гістарычных песнях» (1816).

30. Надзённасць камедыі Юльян Урсын-Нямцэвіча «Вяртанне дэпутата (пасла)». Адлюстраванне ў ёй праблемаў грамадска-палітычнага жыцця часоў Чатырохгадовага сойму. Беларусь ва «Успамінах» Ю. Нямцэвіча.

31. «Гражына» – твор гераічнай паэзіі. Спалучэнне класіцыстычных і рамантычных традыцый. Патрыятычны пафас паэмы. Сутнасць канфліктаў у творы. Рамантычнае вырашэнне праблемы героя.

32. «Энеіда навыварат». Публікацыі і рукапісы твора. Час і месца напісання. Праблематыка твора. «Энеіда...» ў шэрагу еўрапейскіх травесціяў: агульнае і адметнае.

33. Мацей Радзівіл (1749–1800). Біяграфічныя звесткі. Аперэта «Агатка, або Прыезд Пана» (музыка Яна Давіда Голанда, лібрэта Мацея Радзівіла). Праблематыка твора. Сувязь твора з тагачасным грамадска-палітычным жыццём.

34. «Дзяды» (II і IV часткі). Загадкавая будова твора. Прычыны звароту да народнай містэрыі – урачыстасці ўшанавання продкаў «дзяды». Сутнасць сцэнаў паганскага абраду.

35. «Крымскія санеты» (1826) Адама Міцкевіча. Майстэрства паэтычнага слова, удасканаленне кампазіцыі верша. Лірызм і глыбокая філасофская думка. Гульня кантрастаў. Патрыятычныя матывы.

36. Паўлюк Багрым (1812 – каля 1890). Біяграфічныя звесткі. Гісторыя публікацыі верша «Заграй, заграй, хлопча малы». Ігнат Яцкоўскі і праблема аўтарства верша. Рэальны факт і паэтычная фабула верша. Аўтабіяграфізм і мастацкая вобразнасць твора. Міфалагічныя матывы як увасабленне трагізму народа.

37. «Пан Тадэвуш» (1834) Адама Міцкевіча. Настальгія паэта па Літве. Сапліцова як мікракосмас даўняй Літвы. Прыгодніцкая фабула твора, яго патрыятычныя матывы.

38. Біяграфія Яна Чачота. Дачыненні са студэнтамі Віленскага ўніверсітэта. «Штатны» паэт таварыства філаматаў. «Ямбы» Я. Чачота. Беларускамоўная творчасць: «Яжовыя імяніны», «Да пакіньце горла драць...», «На прыезд Адама Міцкевіча».

39. Ігнат Дамейка (1802–1889). І. Дамейка і А. Міцкевіч. Успаміны І. Дамейкі «Філарэты і філаматы», «Маладосць Міцкевіча», «Вяртанне на радзіму».

40. Ануфры Петрашкевіч (1793–1863). Роля ў арганізацыі таварыства філаматаў. Рамантычныя тэндэнцыі ў творчасці. Фальклорны этнаграфізм (ідылія «Купала») і ўплыў сентыменталізму («Вёска»). Патрыятычныя матывы («Роздум каля руінаў Гедымінавага замку»).

Выкладчык

У.А. Сенькавец

Загадчык кафедры

Л.В. Леванцэвіч